

DE VLAAMSE MINISTER VAN ECONOMIE, INNOVATIE, WERK, SOCIALE ECONOMIE EN LANDBOUW

TERNOTA AAN DE VLAAMSE REGERING

Betreft: - Voorontwerp van decreet over de ondersteuning van sociale economie en maatschappelijk verantwoord ondernemen
 - Tweede principiële goedkeuring

Samenvatting

Ondernemingen en organisaties kunnen via sociaal ondernemerschap en maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO) een belangrijke bijdrage leveren aan de ambitie van de Vlaamse Regering om de arbeidsmarkt en de economie te verduurzamen. Daarbij stellen ze een evenwicht tussen economie, milieu en maatschappij, zowel met hun diensten en producten als vanuit hun rol als werkgever voorop. Sociale economie-ondernemingen spelen in deze context een bijzondere rol omdat zij een specifieke maatschappelijke focus hebben.

Vlaanderen wil ondernemingen en organisaties blijven ondersteunen bij het zoeken naar antwoorden op deze uitdagingen, met bijzondere aandacht voor menselijk kapitaal en om hen te mobiliseren om samen stappen vooruit te zetten naar een duurzame economie in een duurzame samenleving. Vlaanderen zal daarom uiteenlopende ondersteuningsinstrumenten (onder andere financiële ondersteuning, adviesverlening en infokanalen op maat van startende, groeiende en gevestigde ondernemingen en organisaties) aanbieden, geënt op de specifieke noden van de doelgroepen en complementair met het bestaande ondersteuningsaanbod.

Dit voorontwerp van decreet beoogt de totstandkoming van aangepast ondersteuningskader om ondernemingen en organisaties bij bovenstaande transities zo goed mogelijk te blijven ondersteunen.

Het voorontwerp van decreet werd op 7 juli 2023 principiële goedgekeurd met het oog op de adviezen van de SERV, NOOZO en GBA/VTC. Die adviezen worden hierna toegelicht. Het voorontwerp zal vervolgens voor advies worden voorgelegd aan de Raad van State.

1. SITUERING

A. BELEIDSVELD/INHOUDELIJK STRUCTUURELEMENT/BELEIDSDOELSTELLING

- Beleidsdomein: Werk en Sociale economie
- Beleidsveld: Sociale economie

De komende jaren zullen tal van maatschappelijke uitdagingen zoals klimaatverandering, inclusie, vergrijzing, digitale kloof, uitputting van natuurlijke hulpbronnen en grondstoffen en energietekorten steeds meer hun impact laten voelen. Europese, federale en Vlaamse beleidsdocumenten benadrukken de urgentie voor deze uitdagingen en bevestigen de impact ervan op ondernemingen en organisaties. Tegelijk kunnen deze organisaties de toekomst vorm geven door middel van hun diensten of producten en te ondernemen met oog voor mens, milieu en maatschappij. Sociale economie-ondernemingen worden zelfs met dat doel opgericht.

Het Vlaamse Regeerakkoord 2019-2024 schuift ondernemerschap en missie-gedreven innovatie naar voren in de aanpak van maatschappelijke uitdagingen. De Vlaamse Regering wil ondernemingen en organisaties ruimte geven om te ondernemen, te internationaliseren en te innoveren, met bijzondere focus op het menselijk aspect van duurzaam ondernemen.

Het decreet van 17 februari 2012 betreffende de ondersteuning van het ondernemerschap op het vlak van de sociale economie en de stimulering van het maatschappelijk verantwoord ondernemen, hierna 'ondersteuningsdecreet van 17 februari 2012' genoemd, heeft een grondslag gelegd om ondernemingen en organisaties hierin te blijven ondersteunen. Omwille van (nieuwe) maatschappelijke uitdagingen, en ook (nieuwe) Vlaamse en Europese beleidsuitdagingen en -kaders dringt zich tien jaar later de noodzaak op om het decreet te actualiseren.

Voorliggend voorontwerp van decreet regelt de bepalingen die hiervoor nodig zijn.

B. VORIGE BESLISSINGEN EN ADVIEZEN

Het bijgaande voorontwerp van decreet werd aangepast aan het wetgevingsadvies nr. 2023/17 van 2 februari 2023.

Er werd een gunstig advies verleend door de Inspectie van Financiën op 4 mei 2023.

Het begrotingsakkoord werd verleend op 7 juli 2023.

De Vlaamse Toezichtcommissie voor de verwerking van persoonsgegevens bezorgde haar advies 2023/091 op 12 september 2023.

De Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen (SERV) bezorgde haar advies op 13 september 2023.

NOOZO liet op 15 september 2023 weten af te zien van advisering.

De Gegevensbeschermingsautoriteit bezorgde het advies nr. 65/2023 op 3 oktober 2023.

2. INHOUD

A. ALGEMENE TOELICHTING

De komende jaren zullen maatschappelijke evoluties en uitdagingen zoals klimaatverandering, inclusie, vergrijzing, de digitale kloof, uitputting van natuurlijke hulpbronnen en grondstoffen en energietekorten steeds meer hun impact laten voelen in Vlaanderen, met grote uitdagingen voor ondernemingen en organisaties tot gevolg.

De Covid-19 crisis laat zien hoe kwetsbaar internationale ketens zijn en dat het belangrijk het is om te investeren in lokale, verankerde bedrijven, waarbij sociale economie- en MVO-ondernemingen helpen om de economie na de crisis opnieuw vorm te geven door het bevorderen van inclusieve en duurzame economische modellen. Het streven naar een werkzaamheidsgraad van 80% betekent bovendien dat we in deze transitie oog moeten hebben voor een duurzaam arbeidsmarktbeleid waarin we iedereen de kans geven om te participeren.

Ondernemingen en organisaties kunnen via sociaal ondernemerschap en maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO) een belangrijke bijdrage leveren aan een toekomstbestendige wereld met een evenwicht tussen economie, milieu en maatschappij, zowel met hun diensten en producten als vanuit hun rol als werkgever.

Het voorliggend voorontwerp van kaderdecreet legt de krijtlijnen vast om een gepast ondersteuningskader te realiseren.

1. Sociale economie-ondernemingen spelen een bijzondere rol in een duurzaam economisch en arbeidsmarktbeleid, omdat zij zich richten op mens, milieu en/of maatschappij en hun winsten herinvesteren in deze doelen. Het voorontwerp van decreet onderscheidt verschillende types sociale economie-ondernemingen, afhankelijk van hun organisatie en activiteiten. Voor elk van deze groepen van begunstigden kan worden voorzien in collectieve en individuele ondersteuningsinstrumenten.
2. Het voorontwerp van decreet voorziet in ondersteuning aan initiatieven die gericht zijn op het bevorderen van maatschappelijk verantwoord ondernemen met een focus op sensibilisering, kennisopbouw en expertise- of instrumentontwikkeling. Ook wetenschappelijk onderzoek, opleidingen en experimentele ontwikkeling kunnen gesteund worden.
3. De lokale besturen, en samenwerkingsverbanden tussen lokale besturen, worden ondersteund bij de regierol op het vlak van sociale economie en werk waarbij ze op basis van de lokale behoeften en opportuniteiten deze regierol inhoudelijk verder kunnen vormgeven. Daarnaast krijgen de lokale besturen ondersteuning bij het ontplooiën van een aanvullend lokaal dienstenaanbod.
4. De Commissie Sociale Economie die is ondergebracht in de SERV krijgt zijn plaats in het voorontwerp van decreet. De commissie organiseert overleg over bestaande en toekomstige beleidsmaatregelen voor het ondernemerschap in de sociale economie.

B. TOELICHTING BIJ DE ADVIEZEN

1. Vlaamse Toezichtcommissie

Het voorontwerp van decreet wordt aangepast aan het advies van Vlaamse Toezichtcommissie voor de verwerking van persoonsgegevens nr. 2023/091 van 12 september 2023, middels wijzigingen van de bepalingen over gegevensverwerking in het voorontwerp van decreet (artikel 17) en de

Memorie van Toelichting (zie “I. C Totstandkomingsprocedure” en “II Toelichting bij de artikelen” (hoofdstuk 9).

Voor een bespreking van het advies wordt verwezen naar de voormelde titel I.C. Totstandkomingsprocedure van de memorie van toelichting.

2. GBA

We ontvingen het advies van de Vlaamse Toezichtcommissie op 3 oktober 2023. Het verleende advies heeft niet geleid tot wijziging van het ontwerpdecreet.

3. SERV

Het advies van de SERV van 13 september 2023 is positief over het voorliggende ontwerp van decreet. De sociale partners zijn verheugd dat er een nieuw kader ter ondersteuning van het sociaal ondernemerschap en het maatschappelijk verantwoord ondernemen. De SERV waardeert de betrokkenheid van zowel de sectorale als de interprofessionele sociale partners bij de besluitvorming. Ook is het positief dat er navolging wordt gegeven aan de oproep om de toepassing van het decreet aan evaluatie- en beleidsonderzoek te onderwerpen.

Tegelijkertijd hebben de sociale partners enkele belangrijke vragen, bedenkingen en aanbevelingen, waarvan sommigen tot aanpassing van het voorontwerp van decreet hebben geleid.

De SERV kan zich gedeeltelijk vinden in de nieuwe afbakening van ‘sociale economie-ondernemingen’ en in de geformuleerde steun inzake sociale economie en maatschappelijk verantwoord ondernemen. De sociale partners dringen aan om de definitie van ‘sociale economie-onderneming’ en ‘MVO’ op te nemen in het ontwerpdecreet. De Vlaamse Regering is evenwel van oordeel dat zowel ‘sociale economie’ die zich kenmerkt door een erg breed toepassingsgebied, als ‘MVO’ zich niet lenen tot een definitie met een strikt regulerend karakter. Beschrijvende tekstdelen zijn heel moeilijk in normerende definities te vatten en worden daarom beter geweerd uit de decreettekst. De memorie van toelichting geeft hier noodzakelijke duiding. Deze beschrijvende definities worden derhalve niet weerhouden in de tekst.

De sociale partners stellen vast dat in het voorliggend ontwerpdecreet de coöperatieve vennootschappen niet langer als begunstigden worden benoemd. De sociale partners menen dat deze groep een plaats heeft in de sociale economie. Op basis van het voorliggend advies worden de coöperatieve vennootschappen opnieuw meegenomen als begunstigden in het ontwerpdecreet voor financiële ondersteuning op maat door de Erkende Financiers. Na goedkeuring van de Vlaamse Regering kan deze steun ook uitgebreid worden naar de steun vermeld onder artikel 8,10 en 13 van dit decreet.. De coöperaties hebben een lange traditie als onderdeel van de sociale economie. De Vlaamse Regering zal zich daarbij niet specifiek focussen op alle coöperatieve vennootschappen (CV) maar wel op coöperaties die tot doel hebben ‘in het algemeen belang, een positieve maatschappelijke impact te bewerkstelligen op de mens, het milieu of de samenleving’ en haar middelen (ook bij liquidatie) en winst daartoe ook grotendeels herbestemmen: de ‘CV erkend als SO’ en de ‘erkende CVSO’ zoals bepaald in Artikel 8.5. §1 en §2 van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen.

De SERV heeft ook een aantal bedenkingen bij de definiëring van de nieuwe werkvorm ‘sociale tewerkstellingsondernemingen’ (STO). Ze vraagt om in het ontwerpdecreet duidelijker te omschrijven wat de maatschappelijke hoofdactiviteit of missie van de organisatie moet zijn. Sociale tewerkstellingsondernemingen zijn ondernemingen die zich in de markt zetten als een onderneming

die tewerkstellingskansen biedt aan personen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Zij zetten zich in op het valoriseren van talenten en het versterken van competenties van de doelgroep, met het oog op een duurzame loopbaan. De organisatie van hun onderneming is afgestemd op dit sociaal doel. De tekst in het ontwerpdecreet wordt in die zin verduidelijkt. De concrete erkenningsvoorwaarden maken deel uit van het uitvoeringsbesluit.

De sociale partners vragen daarnaast dat de begeleiding voor de doelgroep intern georganiseerd moet worden. De regelgeving maatwerk bij individuele inschakeling laat toe de begeleiding op de werkvloer intern te organiseren dan wel extern aan te kopen. In beide gevallen is het uitgangspunt altijd en overal kwaliteitsvolle en hoogwaardige begeleiding op de werkvloer. Het extern aankopen van de begeleiding op de werkvloer doet geen afbreuk aan de voorwaarden die opgelegd worden aan een sociaal tewerkstellingsonderneming. Bovendien laat dit startende sociale tewerkstellingsondernemingen toe zich te kunnen ontplooiën in dit verhaal.

De sociale partners zijn het tot slot oneens over de vraag of er beperkingen moeten zijn bij het toelaten van ondernemingen en organisaties tot deze nieuwe werkvorm. Een beperking op het vlak van vennootschapsvorm lijkt niet wenselijk. De erkenning als een sociale tewerkstellingsonderneming is een incentive voor ondernemingen om in kader van individueel maatwerk goed georganiseerd en weloverwogen met een kwetsbare doelgroep aan de slag te gaan. Er is daarbij geen verband tussen de voorwaarden die opgelegd worden aan een sociale tewerkstellingsondernemingen en specifieke rechtsvormen. Het decreet voorziet in handvaten om gericht bedrijven die kwetsbare doelgroepen tewerkstellen aan te moedigen en te ondersteunen, met oog op een inclusieve economie met vrijheid van ondernemerschap. Rekening houdend met de bezorgdheid van de sociale partners, is de Vlaamse regering wel van oordeel dat een bijkomend criterium over het beperken van de uitkering van de winsten in functie van de sociale doelstelling van de onderneming wenselijk is. Zo vermijden we dat steun die bedoeld is voor het verkleinen van de afstand tot de arbeidsmarkt voor personen met een arbeidsbeperking resulteert in uitgekeerde winsten. Dit criterium wordt aan de ontwerptekst toegevoegd.

De SERV merkt op om de overgangsfase voor ondernemingen met een label LDE of MWA juridisch waterdicht te maken, specifiek in functie van de sociaal voorbehouden overheidsopdrachten. De sociaal voorbehouden overheidsopdrachten worden geregeld bij de wet inzake overheidsopdrachten van 17 juni 2016. Het gegeven dat de sociale onderneming de maatschappelijke en professionele integratie van gehandicapten of kansarmen tot doel moet hebben maakt een afzonderlijke voorwaarde uit die afzonderlijk moet worden getoetst en cumulatief moet worden gelezen met het 30%-criterium. De aanbestedende overheid zal beide voorwaarden moeten onderzoeken. Sociale tewerkstellingsondernemingen in de overgangsfase zullen het tijdelijke label 'sociale tewerkstellingsonderneming in overgang' ontvangen, wat aangeeft dat zij nog niet volledig voldoen aan de wettelijk vastgestelde voorwaarden. Ondernemingen die een 'sociale tewerkstellingsonderneming' label aanvragen, krijgen tevens een tijdelijk label 'startende sociale tewerkstellingsonderneming', dat geldig blijft tot ze volledig voldoen aan de wettelijk vastgestelde voorwaarden, met een maximumduur van twee jaar.

De sociale partners zijn tevreden dat de Commissie Sociale Economie binnen de SERV (opnieuw) haar basis krijgt in het ontwerp van decreet. Ze vragen om het proces dat hierrond al is gelopen te respecteren. De taken, de organisatie, de samenstelling en de werking van de Commissie Sociale Economie zullen verder vorm krijgen in het uitvoeringsbesluit. De sociale partners zullen nauw betrokken worden in het vastleggen van deze bepalingen.

De SERV stelt om in het decreet een oplossing te voorzien voor het zogenaamde ongelijke speelveld binnen de maatregel managementadvies tussen KMO's en grote ondernemingen. Dit ongelijk speelveld manifesteert zich volgens de sociale partners op het verschil van staatssteunkader dat van toepassing is, en het maximumplafond van de subsidie dat voor alle begunstigden geldt. Beide elementen zijn evenwel onderdeel van de concretisering in het uitvoeringsbesluit, en resulteert niet in een aanpassing van het decreetsartikel.

De sociale partners vragen om voor de coördinatie van de collectieve diensten (artikel 8) werk te maken van een 'one-stop-shop', zoals voorgesteld door de Europese Commissie. Daarnaast benadrukken ze het belang van een duidelijk aanspreekpunt voor ondernemers inzake MVO. Beide elementen maken momenteel deel uit van de dienstverlening vanuit het Departement Werk en Sociale Economie.

De SERV is positief dat het ontwerpdecreet een financieel kader creëert voor de aanvullende lokale dienstverlening. Ze stelt echter vragen bij de voorwaarden van de diensten en vraagt om een centraal afwegingskader om deze voorwaarden verder te duiden en de aanbieders te ondersteunen bij het afwegen van welke activiteiten in dit kader kunnen worden ontplooid. Ook herhaalt de SERV de vraag naar een meldpunt voor ondernemers en werknemers als lokale besturen niet aan de voorwaarden voldoen. De lokale besturen treden in het kader van de aanvullende lokale diensten op vanuit hun rol als regisseur ter bevordering van de lokale diensten en lokale maatschappelijke noden. De aanvullende lokale diensten zijn lokaal ingebedde diensten van algemeen economisch belang (DAEB) en ressorteren onder de Europese DAEB-kaderregeling. Het dienstenaanbod speelt in op de maatschappelijke behoeften die niet of te weinig door het bestaande lokale en reguliere aanbod wordt ingevuld en zijn zo de facto niet marktverstoring. De beslissingsbevoegdheid over welke diensten aangeboden mogen worden conform de vastgelegde voorwaarden in dit ontwerpdecreet en het Europees DAEB-kader en wie deze dienstverlening op zich kan nemen, ligt daarom bij de lokale besturen. Deze beleidskeuze werd beslist via het decreet van 14 januari 2022 maatwerk bij individuele inschakeling. In het voorliggende ontwerpdecreet houdt de Vlaamse regering zich aan deze afspraak. De oprichting van een afzonderlijk meldpunt lijkt niet aan de orde om reden dat vermeende bezwaren via geëigende kanalen kunnen behandeld worden. Ondernemingen kunnen bijvoorbeeld een gunningsbeslissing steeds aanvechten voor de Raad van State.

C. BIJKOMENDE TEKSTUELE AANPASSINGEN

De inwerkingtredingbepaling (artikel 35 van het ontwerp) wordt gewijzigd; de Vlaamse Regering wordt gemachtigd om de datum voor de inwerkingtreding van het voorliggende decreet vast te stellen.

3. VERDER TRAJECT

Dit voorontwerp van decreet wordt voor advies voorgelegd aan de Raad van State.

4. VOORSTEL VAN BESLISSING

De Vlaamse Regering beslist:

1° haar tweede principiële goedkeuring te hechten aan het bijgaande voorontwerp van decreet over de ondersteuning van sociale economie en maatschappelijk verantwoord ondernemen, en de bijhorende memorie van toelichting;

2° de Vlaamse minister, bevoegd voor de sociale economie, te gelasten over voornoemd voorontwerp van decreet en de bijhorende memorie van toelichting, het advies in te winnen van de Raad van State, met verzoek het advies mee te delen binnen een termijn van 30 dagen, met toepassing van artikel 84, §1, eerste lid, 2°, van de gecoördineerde wetten op de Raad van State.:

De Vlaamse minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale economie en Landbouw,

Jo BROUNS